

Macron doorbreekt taboe op teruggave Afrikaanse kunst

Macron wil dat Afrikaanse kunst uit Franse musea teruggaat naar Afrika. Sommigen zeggen dat de musea er daar niet klaar voor zijn. „Minachting”, vinden anderen dat.

Door onze correspondent
Peter Vermaas

PARIJS. Het is bijna traditie dat een nieuwe Franse president zich uitsprekt over de complexe Frans-Afrikaanse relaties. Maar Emmanuel Macron wist in november zijn gehoor meer dan enig voorganger te verrassen. In een universiteit in Ouagadougou, Burkina Faso deed hij een ta-boedoorbrekende belofte. Afrikanen moeten niet naar een museum in Parijs hoeven om hun erfgoed te zien. „Binnen vijf jaar wil ik dat de voorwaarden geregeld zijn om het Afrikaanse erfgoed tijdelijk of definitief terug naar Afrika te brengen.”

Hij laat er geen gras over groeien. In gezelschap van president Patrice Talon van Benin, een land dat in 2016 een formeel verzoek deed tot teruggave van in de koloniale tijd geroofde kunstschaten, liet Macron deze week weten dat twee deskundigen voor november met een praktisch plan komen om werken die op oneerlijke wijze in Franse staatscollecties zijn beland op veilige manier te repatriëren. De deskundigen zijn de Senegalese schrijver en econoom Felwine Sarr en de kunsthistorica Bénédicte Savoy. Zij noemde Macrons belofte in *Le Monde* „een revolutie” die consequenties heeft voor alle westerse musea met grote Afrikaanse kunstverzamelingen.

„De post-Ouagadougou-periode is

nu begonnen”, jubelde de Ghanese roofof kunstspecialist Kwame Opoku. „Eindelijk rechtvaardigheid”, meent Louis-Georges Tin van de Franse zwarte belangengroep CRAN. Maar sommigen maken zich zorgen. „Je moet moraal niet verwarren met wetgeving”, zegt galeriehouder Bernard Dulon. Het ontbreekt Afrikaanse landen wat hem betreft aan een „structuur” om die werken optimaal te conserveren. En geschonken stukken zijn volgens de wet „onvervreemdbaar”.

Dat geldt zelfs voor werk dat duidelijk gestolen is. Benin, dat met nog te bouwen musea het toerisme wil bevorderen, heeft zijn zinnen gezet op de collectie die de Franse generaal Dodds eind negentiende eeuw naar Parijs liet verschepen. Uit het koninkrijk Dahomey nam hij niet alleen unieke beelden, maar ook de tronen van de koning en de paleisdeuren mee. Die staan nu prominent in het Musée du Quai Branly in Parijs. ‘Gift Generaal Dodds’, melden de begeleidende bordjes nog altijd beleefd.

Minachting

Dulon heeft in Saint-Germain-des-Prés een galerie met ‘primitieve kunst’, zoals zijn geveltekst het wat omstreden noemt. Dat is een miljoenenmarkt. „Als je al een Picasso en een Matisse hebt, dan wil je ook zien waar die twee zich op gebaseerd hebben”, lacht hij. Binnen staan negentiende-eeuwse maskers en houten beelden uit vooral West-Afrika. „Dit soort werk is enorm kwetsbaar. Je moet ze beschermen voor klimaatomstandigheden en parasieten.” Hij vraagt zich af of Afrikaanse landen geld hebben voor musea en conservatoren. „Ik wil niet dat universeel erfgoed vernietigd wordt.”

„Maar dat wil natuurlijk niemand”, reageert Marie-Cécile Zinsou geër-

gerd. De jonge Frans-Beninese kunsthistorica runt in de Beninese havenstad Cotonou een stichting voor contemporaine kunst. Ze voerde vorig jaar in Frankrijk campagne voor Macron. „Critici zeggen in feite dat als Frankrijk die stukken niet geroofd had, dat ze dan waren vergaan. Hoe kan het dan dat objecten gestolen zijn die al twee eeuwen oud waren?”

Maar eigenlijk wil Zinsou die discussie helemaal niet voeren. „De vraag of Benin die werken kan onderhouden is minachtend. Het gaat erom aan wie ze toebehoren.”

Generatiewisseling

In 2006, net na de opening van Musée du Quai Branly zijn enkele topstukken uit de Dahomey-collectie voor het eerst aan Benin uitgeleend. Omdat de staatsmusea inderdaad in niet al te beste staat verkeerden, werden ze tentoongesteld in de Fondation Zinsou. Daar kwamen in het kleine West-Afrikaanse land liefst 275.000 mensen op af, vooral jongeren. „Zij willen net als Europese jongeren weten wat hun geschiedenis is. Maar ze willen er niet voor in een vliegtuig hoeven stappen”, zegt Zinsou.

Macrons belofte is volgens Zinsou niet alleen goed nieuws voor het erfgoed. „Het betekent dat de koloniale tijd eindelijk bespreekbaar wordt.” Dat is volgens Savoy te danken aan een „generatiewisseling” onder Macron. De president hintte daar in Burkina Faso zelf ook op. „Ik ben net als u van een generatie die Afrika nooit als gekoloniseerd continent heeft gekend.”

Dat mag zo zijn, vindt Tin van actiegroep CRAN, maar het is volgens hem ook een gemakkelijke belofte. „Ik denk niet dat veel Fransen een traan zullen laten om het verlies van de paleisdeuren van Dahomey. Het interesseert ze geen zak.”